

OPERA XXI

VIER WERELDPREMIÈRES

Vijf internationaal geprezen productiehuisen – Vlaamse Opera, deSingel, Champd'Action, Muziektheater Transparant en LOD – slaan opnieuw de handen in mekaar om nieuw werk op het scherpst van de snee te presenteren tijdens de derde editie van het biënnale festival OPERA XXI. Voor deze editie wil de biënnale meer dan ooit de kaart van het festival trekken. OPERA XXI presenteert vijf producties, waaronder vier wereldpremières en voor het eerst een jongerenproductie. Dit alles vindt plaats in deSingel in Antwerpen en in de Vlaamse Opera Antwerpen en Gent. Op de volgende pagina's stellen we de producties graag aan u voor. **Wilfried Eetezonne**

Josse De Pauw over *Escorial*

Voor *Escorial*, een wereldcreatie van Muziektheater Transparant, bundelt auteur/regisseur/acteur Josse De Pauw opnieuw de krachten met Collegium Vocale en Dirk Rooffthoof, waarmee hij samen eerder het bejubelde *Ruhe* maakte. Dit keer bewerken ze *Escorial*, de eenakter van

Michel de Ghelderode, waarvoor componist George van Dam nieuwe muziek componeerde die in dialoog gaat met liederen van Orlandus Lassus.

JOSSE DE PAUW © DANNY WILLEMS

Het werk van Michel de Ghelderode vormde eerder al de basis voor de opera *Le Grand Macabre* van Ligeti en in *Escorial* gaat het er evenzeer macaber en verontrustend aan toe. In het paleis waart de dood rond. De koning heeft zijn koningin vergiftigd. Zijn nar, die haar minnaar was, gaat kapot van verdriet. De honden janken en de klokken

luiden en dan stelt de nar voor om van rol te wisselen: de nar wordt koning, de koning nar.

Voor Josse De Pauw, die de rol van de koning speelt tegenover de nar Dirk Rooffthoof, gaat met deze productie een langgekoesterde droom in vervulling. Al in zijn studenten-tijd wou hij met deze tekst werken.

De Pauw: "In het conservatorium bracht ik er al fragmenten uit en de tekst heeft me sindsdien altijd beziggehouden, hij is blijven leven. Ik heb een paar keer gezocht naar een manier om het te ensceneren, maar het probleem is dat het een eenakter is van slechts veertig minuten en die lengte past niet in onze huidige manier van theater brengen. Ik vond geen manier om er een volle avond van te maken. Tot ik voor *Ruhe* samenwerkte met Collegium Vocale. De zang bood mogelijkheden en daar lag mijn kans."

Vandaar ook de keuze om terug met Collegium Vocale en Dirk Rooffthoof samen te werken?

JDP: "Dirk en ik hebben al een paar keer samen op de planken gestaan, maar we hebben nog nooit voluit samen gespeeld. Ook in *Larf* bijvoorbeeld was hij heel erg op zichzelf. Nu, als de koning en de nar, staan we voor het eerst echt tegenover mekaar. Daar kijk ik naar uit."

De Ghelderode, die zijn stukken vaak in een mythisch Vlaanderen liet afspelen, neemt hier niet toevallig het Escorial, het paleis van de Spaanse koningen, als setting.

JDP: "Het straalt een enorme macht uit. Ik vermoed dat De Ghelderode de koning in een overweldigende machtspositie wilde plaatsen, en hem het gevoel geven dat alles kan en mag. De setting is groots, terwijl het spel eigenlijk intiem is, want het gaat om verdriet, jaloezie, de dood,... Het fascinerende aan het echte Escorial is ook dat het een paleis was, maar tegelijkertijd een soort klooster en een luthof. Dat boeide De Ghelderode eveneens. Ik zie het stuk vooral als een 'sfeer'. Ik zit met een sfeer in mijn hoofd, die ik op de planken wil brengen. De muziek van Orlandus Lassus speelt daarin een rol; we gebruiken de klaagliederen van Job. Wat me ook aanspreekt is dat De Ghelderode veel heeft geschreven voor marionettentheater Toone en dat voel je aan deze personages: de koning, de nar, de monnik, de beul... De koning die nar wordt en de nar koning. Een rol die de koning niet kan volhouden en die bijna panisch wordt."

RAVEN RUËLL

Raven Ruëll over *De eenzaamheid van de egel*

Voor het eerst brengt OPERA XXI een voorstelling voor jongeren: *De eenzaamheid van de Egel*, gebaseerd op één van de dierenprookjes van Toon Tellegen, met muziek van Dick van der Harst. Voor regisseur Raven Ruëll betekent het een terugkeer naar het jeugdtheater, hoewel bij Tellegen volwassenen uiteraard welkom zijn.

Tot 2010 was Raven Ruëll vast verbonden aan de Koninklijke Vlaamse Schouwburg in Brussel, waar hij onder andere onze koloniale geschiedenis ontleepte in opgemerkte stukken als *Leven en werk van Leopold II* en *Missie*. Maar lang daarvoor maakte hij het mooie weer in het jeugdtheater, met stukken als *Mijn vriend Jan* en het bejubelde *Stoksiealleen*, waarvoor hij de 1000 Wattprijs kreeg.

Waarom deze regie? Miste je het jeugdtheater?

Raven Ruëll: "Het was het juiste moment. Mijn laatste jeugdvoorstellingen dateren van zo'n zes of zeven jaar geleden en ik deed dat heel graag. Nu ik weg ben bij de KVS heb ik terug tijd om dit soort producties te maken.

Het kwam samen met het grote verlangen van Dick van der Harst om nog eens te componeren voor het Oxalys ensemble. Toen LOD me vroeg, heb ik dan ook gretig ja gezegd."

De laatste jaren is het werk van de Nederlandse auteur Toon Tellegen heel populair bij theatermakers en al zeker zijn dierenprookjes. Wat maakt zijn werk zo geschikt voor theater?

RR: "Geen idee. Maar de sfeer die hij oproept raakt en fascineert veel mensen. Hij richt zich met zijn dierenprookjes tot jongeren, maar tegelijkertijd hebben ze zo'n filosofisch gehalte dat het ook volwassenen aanspreekt. Bovendien is zijn werk van een grote kwaliteit. Hij beschrijft in zijn dierenverhalen extravagante en kleurrijke figuren die gevangen zitten in een soort Tsjechoviaanse verveling. Gevangen in eenzaamheid, in hun lichaam en gedachten. Met zijn dieren toont hij de absurditeit van het leven: ze zijn door en door menselijk, intriest en maken keer op keer dezelfde fouten. Het loopt ook vol hypochonders bij Tellegen. Elke keer vraag je je af: kijk ik nu naar een dier of naar de mens?"

Dan zeggen de mensen: is dat wel voor kinderen?

RR: "Een rode draad door mijn werk is dat ik kinderen altijd serieus neem. Kinderen zitten met grote vragen en kunnen evengoed momenten van grote eenzaamheid kennen. Ik ben tegen de 'confettispuitende spektakels' die kinderen moeten entertainen. Dat krijgen ze al genoeg via de televisie en andere media. Theater moet proberen een andere soort vertelling en intensiteit te presenteren. Maar dat wil niet zeggen dat dit een loodzware voorstelling zal worden."

Je waagt je voor het eerst aan muziektheater. Is dat anders werken?

RR: "Zeker. Het is de eerste keer dat ik nu moet wachten op de muziek. En ik zal de componist en de muzikanten ook niet altijd bij me hebben tijdens de repetities en normaal heb ik altijd iedereen graag bij me... Ik had intense gesprekken met Dick over de muziek, maar op dit moment weet ik nog niet wat er uit de bus zal komen. Ik heb daar alle vertrouwen in, maar het is toch spannend. Maar dat zijn de regels van het muziektheater en ik spring er met mijn eigen naïeveteit in."

SERGE VERSTOCKT

Serge Verstockt over *Hold your Horses*

In 1828 componeerde Daniel Auber zijn *La Muette de Portici*, de eerste grand opéra in de muziekgeschiedenis en meteen ook de artistieke vonk in het kruitvat van de Belgische revolutie. Kan opera vandaag de dag nog zo iets teweegbrengen? Het is maar één van de vragen die Champ d'Action en componist Serge Verstockt zich stellen rond het genre in *Hold your horses*.

Een trash opera in 27 aktes, luidt de ondertitel. Dit klinkt ambitieus?

Serge Verstockt (lacht): "Het is dat ook een grand opéra de trash. Toen men ons vroeg om een creatie te maken voor OPERA XXI, ben ik eens gaan kijken wat het genre opera heeft betekend en wat het kan betekenen. Zo ben ik bij de grand opéra terecht gekomen. Dat was een kentering in het medium. Het genre werd multimediaal en werkte met actes en entr'actes waarvoor vaak artiesten werden ingeschakeld die toevallig in de stad waren. Op den duur vervaagde de grens tussen actes en entr'actes. Dat boeide me wel. De grand opéra was een virtuele wereld avant la lettre."

Jullie werken ook met een avatar als solist, een verwijzing naar het virtuele Japanse popfenomeen Hatsune Miku: een hologram dat live optreedt voor uitverkochte zalen. Een fascinerende en tegelijk bizarre gedachte.

SV: "En voor een gigantische bevolkingsgroep al een realiteit. In de jaren tachtig had je op scène een echte popzanger die live zong en de muziek stond op band. Nu heb je een hologram dat optreedt met een live band. We gaan naar een nieuwe ervaringswereld en die willen we hier in vraag stellen."

Heb je ook een antwoord gevonden op de vraag of opera of kunst in het algemeen een bevolking vandaag nog tot revolutie kan opzweepen?

SV: "Hold your Horses is begonnen met performances in de Sint-Annatunnel in Antwerpen (de zogenaamde voetgangerstunnel onder de Schelde – WE). Die beelden hebben we via het internet verspreid en gebruiken we ook

in de voorstelling. Daarnaast componeren we iedere week andere ringtones die mensen kunnen downloaden. Ik bedoel maar: als opera nog iets teweeg wil brengen, zal het de communicatie moeten veranderen."

De paarden uit de titel zullen ook een actieve rol spelen.

SV: "Ik ben altijd gek geweest op paarden. In de binnentuin van deSingel zullen we drie paarden laten logeren. Zij krijgen een camera en zullen de wereld filmen. Zo krijg je in de opera de wereld gefilmd door paarden."

Een andere inspiratiebron is *Schuim*, het laatste deel in het opus van de Duitse filosoof Peter Sloterdijk. Hij staat optimistisch tegenover de toekomst van de mens, terwijl jullie me een stuk realistischer lijken.

SV: "Het is een van de verhalen die doorheen de voorstelling loopt. We willen ook naar onszelf kijken, naar de wereld van de hedendaagse klassieke muziek. De componist Webern keek ook heel utopisch naar de wereld rond zich. Tijdens de opkomst van het nazisme en terwijl zijn vrienden en collega's al lang op de vlucht waren kon hij niets anders vaststellen dat het enige vervelende aan de nazi's was dat ze zijn muziek niet goed vonden. Daar gaat ons betoog ook over. In hoeverre kan je utopisch blijven in je wereldbeeld? De hedendaagse muziek wil daar commentaar opgeven. Maar de hedendaagse muziek is ook verschrompeld en kijkt naar zichzelf. Dan komen we uit bij *Schuim* van Sloterdijk. De hedendaagse muziek is nu een luchtbel. Dat is heel fragiel, want het kan makkelijk doorprikt worden en dan is het weg. Maar schuim bestaat uit honderdduizenden luchtbelletjes die vaak veranderen, die interageren. Daar moet het naartoe."

Lilith

Met *Lilith* zet operazangeres Claron McFadden een emotioneel geladen muziektheatervoorstelling neer, die klassieke muziek, jazz, sampling, toneel, film en poëzie combineert.

In de bar van Hôtel du Paradis zien we een man die vertelt over zijn mislukte liefde. Dan zien we een vrouw die op haar beurt over haar stukgelopen relatie begint. Gaandeweg wordt duidelijk dat hij Adam is en zij Lilith, volgens de joodse mythologie zijn eerste vrouw, die gelijktijdig en gelijkwaardig aan hem was geschapen. Nadat Lilith weigert zich te onderwerpen aan Adam besluit zij het Paradijs te verlaten. Zo ontspint zich het verhaal van hun tragische liefdesgeschiedenis, uitmondend in een dramatisch slot. Met *Lilith* zet operazangeres Claron McFadden een emotioneel geladen muziektheatervoorstelling neer, die klassieke muziek, jazz, sampling, toneel, film en poëzie combineert om tijdloze vragen aan de orde te stellen over de verhouding tussen man en vrouw, en tussen de mens en God.

LILITH © PIER WYMAN

McFadden, die als klassiek geschoolde zangeres een voorliefde heeft voor verschillende muziekstijlen en arrangementen, plaatste de geschiedenis van Adam en Lilith in de hedendaagse tijd en mengde bewust verschillende media. De rol van Adam wordt op video vertolkt door wijlen Jeroen Willems.

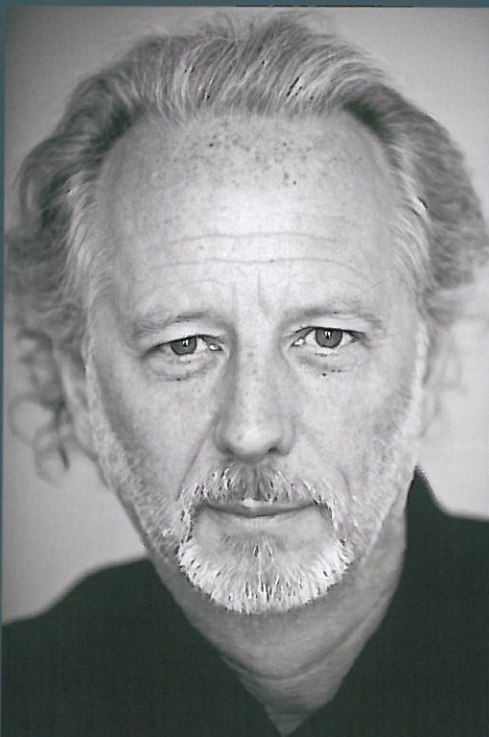

Stefan Hertmans over *Tragedy of a Friendship*

Naar aanleiding van het Richard Wagnerjaar 2013 vroeg de Vlaamse Opera aan kunstenaar Jan Fabre, auteur Stefan Hertmans en de Duitse componist Moritz Eggert om een hommage te brengen aan Fabre's geliefde kunstenaar Richard Wagner. In deze wereldcreatie zullen de makers niet enkel het oeuvre van de componist evoceren maar ook diens turbulente vriendschap met filosoof Friedrich Nietzsche belichten. *Tragedy of a Friendship*, a homage to Richard Wagner is geen opera, maar een nieuwe avondvullende muziektheatervoorstelling waarop alle drie de makers hun eigen stempel drukken. Voor Stefan Hertmans betekent het zijn eerste tekst voor opera.

Je volgt het werk van Jan Fabre al zeer lang en hebt al regelmatig over zijn werk geschreven. Beïnvloedde die kennis je ook bij het schrijven van deze tekst?

Stefan Hertmans: "In zekere zin wel. De beelden van het vroege werk, waarin al muziek uit *Tristan und Isolde* weerklonk, zaten op mijn netvlies gebrand. Ik zag Fabres *Tannhäuser*, ik zag hoe hij zelf vaak streeft naar een vorm van *Gesamtkunstwerk*, en ik was me bewust van zoiets als een 'Wahlverwandschaft' tussen hem en Wagner. Ik had gezien hoe hij de 'vertaalslag' maakte van die symbolistische muziek naar hedendaags theater. Jan is geen ironicus, maar er traden niettemin boeiende verschuivingen op die ironisch werkten. Ik heb gepoogd Jans grote respect voor het Wagneriaans denken om te zetten in teksten die dynamisch en compact kunnen werken voor hem bij het opzetten van de choreografie."

***A Tragedy of a Friendship* heeft meer van een gedicht in dertien delen dan van een klassiek libretto met dialogen. Wat heeft die keuze bepaald?**

SH: "In gesprekken kwamen Jan en ik tot de vaststelling dat de veelzijdigheid van Wagners wereld onmogelijk in een klassiek libretto kon gestopt worden. De spanningsboog van de eerste opera's naar de laatste is enorm. Hoe moet je zoiets uitbeelden? We wilden ook geen pseudo-Wagner produceren, maar naar een heuse Fabre-voorstelling toe werken. Toen beslisten we dat elke opera — dertien in totaal — in een korte scène moest geëvoceerd kunnen worden. Scènes die geen verhaal navertellen, maar die iets iconisch of emblematisch laten zien."

Wat betekende Wagner voor jou, voor je aan het project begon? En is die houding nu veranderd?

SH: "Ik ben eigenlijk vooral een fan van de Wagner net-voor-Mahler, ik bedoel: de geniale, haast doodsdriftige opiumschuiverij van de *Parsifal* en de *Tristan*. Vooral *Parsifal* vertegenwoordigt voor mij van het hoogste wat de muziek me kan 'aandoen', van haar dwingende en onweerstaanbare macht die je totaal in de greep kan krijgen. Tegelijk besef ik dat net *Parsifal* voor Nietzsche de grote steen des aanstoots was, net om die mystieke kwaliteit. Dat werkt paradoxaal, maar daardoor net nog fascinerender."

Afgaande op je werk stond Nietzsche je ongetwijfeld dichterbij dan Wagner. Heb je partij moeten kiezen of gekozen? En heeft het je beeld over Nietzsche veranderd?

SH: "Het vreemde is dat ik, die me uiteraard altijd al 'aan de kant van Nietzsche' plaatste, nu bij herlezen Nietzsches doortraptheid en zelfs oneerlijkheid ten opzichte van Wagner heb leren doorzien. Zijn eerste geschrift over Wagner in Bayreuth bukt van de zagezegde loftuigen die eigenlijk subtiele beledigingen zijn, het is geniaal gedaan maar ergens ook minabel omdat hij niet rechtuit durfde te zijn tegen de man die hij een beetje als vaderfiguur zag. En de vadermoord in *Der Fall Wagner* is eigenlijk hysterisch, onsamenhangend, een filosoof van zijn kaliber onwaardig. In zijn laatste jaren waarin hij vaak versuft zat de dommelen, hief hij bij het horen van de naam Wagner het hoofd en mummelde: 'Den habe ich sehr geliebt'. Tragisch genoeg."

Hoe zou je deze vriendschap beschrijven?

SH: "De vriendschap tussen die twee, die euforisch begon in Wagners idyllische huis Tribschen bij het meer in Luzern, kent de dynamiek van een ware tragedie: van bewondering en totale liefde over intrinsieke krachtmeting naar afkeer, desillusie en wederzijdse haat, een soort klassieke boog met een inleiding, een climax en een fatale wending — alleen de catharsis ontbrak om er een aristoteliaanse tragedie van te maken. Misschien is het deze catharsis die wij aan het publiek moeten laten horen..."

OPERA XXI

OPERA XXI is een organisatie van Vlaamse Opera, deSingel, Muziektheater Transparant, LOD en Champ d'Action en vindt plaats nog tot 25 mei 2013 in Antwerpen en Gent.

Locaties

Vlaamse Opera Antwerpen
Frankrijklei 3
Antwerpen

Vlaamse Opera Gent
Schouwburgstraat 3
Gent

deSingel
Desguinlei 25
Antwerpen

Escorial

Vond tussen 14 en 19 mei plaats in deSingel en de Vlaamse Opera Gent.

De eenzaamheid van de egel

Vond tussen 15 en 17 mei plaats in de Vlaamse Opera Gent.

Hold your horses

Grand Opéra de Trash
in 27 bedrijven
deSingel, Antwerpen
22 en 23 mei, 20u00
www.desingel.be

Lilith

Café-concert van Claron McFadden
deSingel, Antwerpen
21 mei, 20u00
22 en 23 mei, 22u00
www.desingel.be

Tragedy of a Friendship

Vond tussen 15 en 19 mei plaats in de Vlaamse Opera Antwerpen.
Er zijn nog voorstellingen in Gent:

Vlaamse Opera Gent
23, 24, 25 mei, 20u00
www.vlaamseopera.be

Tickets

Tragedy of a Friendship
0032 70 22 02 02

Hold Your Horses, Lilith
0032 3 248 28 28

Voor 21-jarigen is er een speciale korting. Mensen die 21 jaar kunnen twee kaartjes voor een productie kopen aan 21 euro.

www.operaxxi.be